RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 50.

Torsdagen den 17 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr *W. Walldén* är sängliggande sjuk i akut hjärtsjukdom och till följd däraf alldeles urståndsatt att deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygar

Stockholm den 17 maj 1906

C. Häggström,
med. doktor.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 9, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7, § 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda § af ett tillagdt mom. 12; samt

n:o 10, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen af utskottets utlåtande n:o 7, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 10 till och med 22 äfvensom §§ 25 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen jämte inom Riksdagen väckta förslag i fråga om valrätten till Riksdagens kamrar.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 51—53.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 148, till Konungen, i anledning af väckta motioner angående rösträtt för kvinnor vid val till Andra Kammaren.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att konstitutionsutskottets betänkanden n:is 9 och 10 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,39 e. m.

In fidem

C. F. Vougt.

Fredagen den 18 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 11 denna månad.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

n:o 153, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd;

n:o 154, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af medel till inköp af enskilda tillhöriga vattenfall, lämpliga för elektrisk drift å statens järnvägar;

n:o 155, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beviljande af medel till uppförande af nya byggnader för armén;

n:o 156, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af nya byggnader för veterinärinstitutet m. m.;

n:o 157, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående godkännande af öfverenskommelse rörande ekonomisk uppgörelse mellan Sverige och Norge i anledning af unionens upplösning; samt

n:o 158, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anslag till utförande af reparationsarbeten vid Drottningholms slott.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen af en i fångvårdsstyrelsens hufvudbok balanserad behållning af brandskadeersättning;

n:o 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället Hesslö n:is 1, 2, 3 och 4 i Västmanlands län;

n:o 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till anläggning af aflopps- och vattenledningar vid Trollhättan m. m.;

n:o 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af en tomt i Trollhättan till skolhusbyggnad;

n:o 111, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Trollhättans kommun af vissa områden för utläggning af gator och allmänna platser i Trollhättan m. m.;

n:o 112, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ställande af viss kronoegendom under förvaltning af styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk;

n:o 113, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till kronolägenheten Barnabro n:o 1 i Hallands län hörande område;

n:o 114, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående af kronans rätt till den s. k. Fiddevången invid Falsterbo;

n:o 115, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af kronoparken Österåker i Stockholms län;

n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af mark från Älfkarleby kungsgård i Uppsala län mot viss Söderfors bruks aktiebolag tillhörig jord;

n:o 117, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förut till löningsjordar anslagna lotter under förra kungsladugården Ladugårdsgärdet i Östergötlands län;

n:o 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra hospitalshemmanet $^{3}/_{4}$ mantal Växjö hospitalsgård i Kronobergs län hörande områden;

n:o 119, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra länsmanbostället Husby n:o 4 med därtill hörande lägenheten Mörtnekärret n:o 1 i Östergötlands län;

n:o 120, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till kungsladugården Skälby i Kalmar län hörande område;

n:o 121, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra militiebostället $^{29}/_{48}$ mantal Stenkelösa n:is 1, 2, 3 och 6 i Malmöhus län hörande lägenheter;

n:o 122, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af kungsladugården Åskloster n:o 1 i Hallands län;

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af till förra häradsskrifvarbostället 1 mantal Östanbro n:o 3 och förra kronofogdebostället 1 mantal Östanbro n:o 4 i Västmanlands län hörande jordområden;

n:o 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för Kungl. Maj:t att för inköp af skogbärande eller till skogs-

odling tjänlig mark disponera köpeskillingarna för vissa kronoegendomar m. m.;

n:o 133, i anledning af väckt motion om afskrifning af återstående köpeskillingen för hemman och lägenheter, som få till skatte lösas; samt

n:o 138, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande och memorial n:is 9 och 10.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att på morgondagens föredragningslista näst efter i dag första gången bordlagda ärenden uppföras först lagutskottets betänkanden n:is 51, 52 och 53, därefter konstitutionsutskottets betänkanden n:is 9 och 10 samt därefter särskilda utskottets utlåtande n:o 1.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 3,52 e. m.

In fidem

C. F. Vougt.

Lördagen den 19 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 12 i denna månad.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 159, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernan för uppehållande af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna;

n:o 160, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster;

n:o 162, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen om godkännande af förslag till öfverenskommelse mellan svenska staten, å ena, samt Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, aktiebolaget Gellivare malmfält och trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, å andra sidan, angående viss grufegendom m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

n:o 163, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kompletteringsarbeten å järnvägen Gellivare—Riksgränsen samt till anskaffande af ytterligare rullande materiel vid statens järnvägar;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 14, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af en tullteknisk byrå; och

n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t om förnyad utredning angående taxa för befordran af personer och resgods å statens järnvägar m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 4.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

n:o 153, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd,

n:o 154, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af medel till inköp af enskilda tillhöriga vattenfall, lämpliga för elektrisk drift å statens järnvägar, och

n:o 155, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beviljande af medel till uppförande af nya byggnader för armén,

godkändes de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 156—158.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 16 och 17 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i 8 och 10 kapitlen strafflagen och till lag om ändrad lydelse af 77 § strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881.

Herr Sjöcrona: I afseende å föredragningssättet hemställes, att utlåtandet föredrages punktvis, att af det i första punkten ingående lagförslag 10 kap. 14 § strafflagen föredrages först, därefter öfriga paragrafer i ordningsföljd och ingress och rubrik sist, samt att vid behandlingen af nämnda 14 § öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall, hvarefter, vid ärendets företagande till afgörande i nu beslutad ordning, kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 16 och 17 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud för krigsmanskap att deltaga i vissa sammankomster, och

n:o 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående öfvergångsbestämmelser för tillämpning af lagen

den 20 juni 1905 om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af konstitutionsutskottets den 17 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande och memorial:

n:o 9, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af § 1 mom. 10, § 3 mom. 7, § 4 mom. 1, 2 och 4 tryckfrihetsförordningen äfvensom till införande i sistnämnda § af ett tillagdt mom. 12, och

n:o 10, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen af utskottets utlåtande n:o 7, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 10 till och med 22 äfvensom §§ 25 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen jämte inom Riksdagen väckta förslag i fråga om valrätten till Riksdagens kamrar,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Lagförslag angående kontroll å ångpannor.

Föredrogs å nyo särskilda utskottets den 15 och 16 innevarande maj bordlagda utlåtande, n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående kontroll å ångpannor.

Till förberedande behandling hade utskottet fått mottaga Kungl. Maj:ts proposition af den 7 mars 1906, n:o 63, hvari Kungl. Maj:t, under åberopande af de propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogadt förslag till lag angående kontroll å ångpannor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande sökt att i hufvudsak angifva de grunder, på hvilka utskottet funnit sig förhindradt att tillstyrka ifrågavarande proposition, och hade af anförda skäl hemställt, att Riksdagen, med afslag å förevarande proposition, ville i skrifvelse till Konungen anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga nytt förslag till lag uti ifrågavarande ämne, vid hvilket lagförslags utarbetande hänsyn tagits till de af utskottet emot den nu föreslagna lagen gjorda erinringar.

Vid utlåtandet funnos reservationer afgifna, däribland af herrar *Håkanson*, *Olsén* och *Folin*, hvilka, i hufvudsak gillande motiveringen, ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition ej måtte vinna Riksdagens bifall.

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

Friherre Palmstierna: Utan att vilja göra någon invändning mot det slut, till hvilket utskottet kommit, skall jag dock be att få göra några erinringar i afseende å motiveringen.

Det står på sid. 33 i utskottets utlåtande, att »till följd af bestämmelserna i lagen angående skydd mot yrkesfara den 10 maj 1889 idkare af industriellt yrke, som i samma lag afses, är pliktig att i afseende å ångpanna, som i dylikt yrke användes, vidtaga nödiga anordningar». Ja, jag har sett efter i nämnda lag, men jag kan ej se, att där står någonting angående ångpannor, utan i lagen står det: »Idkare af yrke, som i denna lag afses, är pliktig att vidtaga alla de anordningar, som i afseende å arbetslokaler, maskiner och redskap eller eljest med hänsyn till arbetets beskaffenhet äro nödiga för att skydda hos honom anställda arbetares lif och hälsa». Det står således ingenting om ångpannor i lagen.

Jag ber att i detta sammanhang få nämna, att jag haft att handlägga ett sådant ärende såsom Konungens befallningshafvande. Det var en industriidkare, som ej ville vidtaga nödiga åtgärder med en ångpanna, och en yrkesinspektör anmälde honom hos Konungens befallningshafvande till att efter lagen behandlas. Men Konungens befallningshafvande ansåg sig efter lagens lydelse ej kunna ålägga vidtagande af särskilda anordningar. Yrkesinspektören klagade i administrativ väg hos Kungl Maj:t och framdrog åtskilliga skäl. Om jag ej misstager mig — jag har ej haft tid nu gå igenom alla handlingarna i detalj —, sade justitiekanslern, att det efter lagen ej kunde åläggas industriidkaren att vidtaga de påyrkade anordningarna. Kungl. Maj:t ansåg emellertid, att han borde förpliktas att vidtaga vissa åtgärder, hvilket var mycket klokt af Kungl. Maj:t. Jag vågar dock fortfarande påstå, att det icke kunde ske efter lagen.

Därefter förekommer på sid. 34, att yrkesinspektörerna »utfärdat cirkulär, innehållande anvisningar rörande ångpannors beskaffenhet, armatur och skötsel, som pröfvats erforderliga för beredande af det skydd, som i nämnda lag afses». Orden »som i nämnda lag afses» tror jag ej stå i cirkulären. Emellertid hafva yrkesinspektörerna utfärdat cirkulär, och det är ju mycket bra gjordt, men ingen är tvungen att följa dem. De utfärdade cirkulärens anvisningar äro troligtvis mycket väl uppställda, men frågan är, om någon är skyldig att följa dem, hvilket jag tror ingen är.

Vidare säger utskottet, att det nu finnes ångpanneföreningar, som i afsevärd mån tillgodose behofvet af kontroll å ångpannor, då dessa föreningars medlemmar vid 1905 års slut hade 2,345 ångpannor. Ja, det är en sjettedel af hela antalet ångpannor inom landet. Således, för fem sjettedelar kan väl behöfvas en lag. Utskottet säger, att behofvet af en lagstiftning som den ifrågasatta numera icke är så kännbar som förut, men kan ej

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

neka, att det anser den vara önskvärd. Jag anser, att en lag om ångpannor är absolut nödvändig, och i alla andra länder har man ansett en ångpannelag nödvändig.

En reservant säger på sid. 41, att mycket skulle »vinnas, om yrkesinspektörernas befogenhet och verksamhetsområde blefve genom af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag utvidgade och bestämda». Ja, det är naturligtvis också ett sätt, att Konung och Riksdag bestämma, att yrkesinspektörerna äga att inspektera ångpannor, såsom fallande under yrkesfarelagen. Men som det nu är efter min uppfattning, tror jag, att en ångpannelag af ena eller andra slaget är alldeles nödvändig.

Mot det slut, hvartill utskottet kommit att tillstyrka en skrifvelse, har jag ingenting att invända.

Herr Håkanson: Då jag i min reservation antydt, att jag i hufvudsak gillar utskottets motivering, har jag syftat på den kritik af det framlagda lagförslaget, som utskottet skrifvit. Jag hyser därvidlag samma åsikt som utskottet, då det säger, att föreskrifterna i afseende å uppställningen af ångpannor äro onödigt stränga, att förslaget ej innehåller tillfredsställande öfvergångsbestämmelser i fråga om ångpannor, som redan tagits i bruk, samt att kontrollen är förenad med alltför stora kostnader. Men äfven i afseende å kritiken af det föreliggande förslaget är jag icke fullt enig med utskottet. Jag anser, att utskottet borde hafva mera positivt uttalat sig mot klassindelningen. Det finnes intet annat berättigadt system för uppdelning af ångpannor i klasser än efter explosionsfaran, och jag vågar påstå, att det är lika stor fara för explosion af en ångpanna, om hon är mindre eller större — ja, den är till och med större, när det gäller en mindre panna. Statistiken vederlägger ej heller detta påstående. De mindre pannorna äro, som herrarne väl veta, tillverkade af tunnare plåt än de större, hvarför afrostningen på en gammal sådan panna spelar mycket större roll. Det är ju helt klart, att om jag har en panna, som är tillverkad af 12 millimeters tjock plåt och till och med 7 millimeter ha rostat bort, återstår icke halfva godstjockleken. Är pannan däremot tillverkad af 25—30 millimeters plåt, är det endast en obetydlig procent af godstjockleken, som har försvunnit. Äfven är det så, att mindre ångpannor ofta tillverkas vid sådana verkstäder, som icke hafva de för ångpannetillverkning nödvändiga förutsättningarna med hänsyn till ledning och arbetsmetoder, då däremot tillverkningen af de större pannorna fordra en så pass stor attiralj, att ej hvar som helst kan sättas i gång en sådan tillverkning.

Hvad vidare beträffar undersökningen af pannor, är det ju också klart, att en stor panna i regel, såvidt den ej är en rörpanna, är så rymlig, att man kan krypa in i den och tillse hvarenda skarf och allt, som kan vara bristfälligt. En mindre panna

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

är så godt som omöjligt att företaga en inre undersökning af. Man kan på sin höjd sticka in hufvudet, men man kan ej åtkomma alla ställen, där anfrätning kan hafva ägt rum. Skötseln är väsentligt olika. Vid stora pannor är det väl i allmänhet så, att den, som eldar pannan, ej har annat göromål än att stå vid pannan hela dagen, då däremot den, som eldar en mindre panna, vanligen har en hel mängd funktioner. Om man tänker sig förhållandet t. ex. vid ett mejeri, har man i allmänhet ej mer än en mansperson vid en sådan anläggning. Han skall lossa och lasta mjölkkärl m. m., bära ved, hjälpa till inne i lokalerna, smörja maskinerna o. s. v. Han får ej mycken tid öfrig till pannans skötsel, äfven om han är aldrig så intresserad däraf.

Detta angående klassindelningen har också beaktats af Andra Kammarens reservanter, då de tala om kostnaden för besiktning. Huruvida frågan kan lösas på den väg, som af dem antydts, därpå kan jag icke inlåta mig, ty det är alldeles för vidlyftigt. Emellertid, om själfva besiktningen och det besvär, den vållar, kan man väl säga det, att då i vårt land i de allra flesta fall undersökningen af en ångpanna skulle vara förenad med en resa, tager besiktningen af en mindre panna lika lång tid som besiktningen af en större. Följaktligen, då man icke, om kontrollen skall vara tryggande, kan fordra mindre kompetens hos den, som skall undersöka en mindre panna, än den, som får sig uppdraget att undersöka en större, anser jag, att arbetet är värdt samma betalning. I det föreliggande förslaget är skillnaden i arfvodet 10 kronor för större besiktning och 5 kronor för mindre besiktning. Men i många fall är det resekostnaden och dagtraktamentet, som äro af större betydelse än betalningen för själfva besiktningen. Huru denna fråga skall ordnas, är en sak, som förtjänar en särskild utredning. Men utskottet har icke antydt någonting i den vägen.

Om jag så öfvergår till frågan om behofvet af ifrågavarande lagstiftning, anser jag, att utskottet icke bevisat, att något behof af lagstiftning om ångpannekontroll förefinnes. Utskottet hänvisar till den skrifvelse, som af ingenjörsföreningens styrelse 1886 afläts till Kungl. Maj:t, innan kommittén för afgifvande af författningsförslag tillsattes. Kärnpunkten i denna skrifvelse är tydligen den, att inom landet uppstått en mängd nya verkstäder, vid hvilka ångpannor tillverkades och reparerades, och att flera af dessa verkstäder förestodes af personer med mindre erfarenhet vid dylika arbeten. Ja, att utskottet icke varit i tillfälle att pröfva, huruvida ingenjörsföreningen på den tiden haft fog för att aflåta en dylik skrifvelse, ligger väl i öppen dag. Utskottet kände hvarken, hvilka verkstäder som man åsyftade, eller hvilka ledare af verkstäder, som skulle vara mindre kvalificerade.

Den föregående talaren sade, att man hade icke kännedom om så många ångpannor, och därom är jag med honom fullt

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

ense. Det är endast en del, som man känner till, och just därför kan man ej heller säga, att något behof af lagstiftning på detta område förefinnes, då man icke vet, huru ångpannorna skötas; man vet icke, om flertalet skötes väl eller illa. Icke heller har man någon kännedom om ångpannornas antal här i landet, och hvad som i det afseendet anföres uti den kungl. propositionen hvilar på mycket lösa grunder. Kommerskollegium har under den tid, som kollegium haft detta ärende till behandling, icke infordrat yttranden från sådana vederbörande, från hvilka man skulle kunnat erhålla uppgifter angående ångpannornas antal, utan kollegium har verkställt en så kallad beräkning af huru många pannor, som skulle finnas i Sverige, men det är väl ganska tydligt, att det blir mycket svårt att göra en sådan beräkning. Kollegium säger i sitt utlåtande, att vid den tid, då det gjorde dessa beräkningar, funnos här 2,824 industriella anläggningar, och så gör kollegium det antagande, att det finnes $2^1/_2$ ångpannor vid hvarje anläggning, alltså blir ångpanneantalet inom de industriella anläggningarna 7,060. Vidare antager kollegium, att två tredjedelar af mejerierna hafva ångpannor, och får på det sättet 874 mejeriångpannor. Angående lokomobilerna, som år 1887 voro 2,145, gör kollegium det antagandet, att deras antal vid tiden för kollegii utlåtande ökats med 50% eller till 3,211 o. s. v.

Jag är ej heller i tillfälle att här göra några beräkningar med anspråk på att de skola vinna tillit; den enda upplysning, som står till buds angående antalet ångpannor vid industriella anläggningar, tyder emellertid på, att antalet på hvarje industriell anläggning kommande ångpannor är ett helt annat än det af kommerskollegium angifna. De så kallade ångpanneföreningarna hade, på sätt en föregående talare omnämnt, vid 1905 års utgång 2,345 ångpannor, och medlemsantalet var 705. Af dessa medlemmar finnas en hel del, som endast hafva en enda ångpanna och hvilka i öfrigt äro så situerade, att anledning finnes att antaga, att de ej heller komma att skaffa sig flera än en ångpanna. Om man nu undantager dessa, så finner man att de egentliga industriidkarne bland medlemmarne i mellersta och norra Sveriges ångpanneförening hafva i genomsnitt 5,33 och medlemmarne af södra Sveriges ångpanneförening 4,93 pannor. Nu kan ju detta ej anses gälla så generellt, men det tyder dock på, att andra beräkningsgrunder än de af kommerskollegium begagnade måste användas, om man vill erhålla en föreställning om antalet ångpannor i vårt land; och jag anser för min del högst nödvändigt, att en utredning i förevarande fall föregår lagstiftning i ämnet. Då så ej skett, har man icke heller anledning att tro, att utan särskild påstötning från Riksdagens sida någon sådan nu skulle komma att äga rum.

De uppgifter, som finnas angående inträffade explosioner, lära icke vara fullständiga. Man har att hämta dem ur berättel-

serna öfver yrkesinspektörernas verksamhet. Kommerskollegium har sagt i sitt utlåtande, att under de 12 åren 1889—1900 hade inträffat 31 explosioner af ångpannor och andra ångkärl. Af berättelserna öfver yrkesinspektionens verksamhet finner man, att endast 20 af dessa explosioner voro ångpanneexplosioner. Om nu äfven denna uppgift är ofullständig, får man väl tro, att yrkesinspektörerna varit så mycket mera måna om att på senare tiden få in i sina berättelser, hvad som i afseende å ångpanneexplosioner på senare tider blifvit bekant genom tidningarna och på annat sätt; de uppgifva, att under åren 1901—1904 inträffat 4 ångpanneexplosioner och en explosion af ångrör.

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

Jag anser det således icke bevisadt, att något behof af denna lagstiftning föreligger. Men, invänder man, öfverallt i utlandet har man infört lagstiftning på detta område. Ja, det är visserligen mycket brukligt i Sverige att göra efter allt hvad utlandet gör, men jag är därför icke öfvertygad om, att det alltid är riktigt. I kommerskollegii utlåtande meddelas, att man har lagstiftning om kontroll å ångpannor uti Frankrike, Tyskland, Österrike, Ungern, Danmark och Norge, men om någon välsignelse följt af denna lagstiftning, därom får man veta ganska litet, i det att härvidlag ett par knapphändiga uppgifter meddelas endast i afseende å Tyskland och Frankrike. I Tyskland är det ju ett betydligt större antal ångpannor än i Sverige, men jag tror, att om vi hade någon tillförlitlig explosionsstatistik för Sverige, skulle denna visa ett gynnsammare resultat än den tyska. I Tyskland hafva under åren 1879—1889 inträffat 162 explosioner och under åren 1890—1900 199. Jag vet mycket väl, att antalet ångpannor ökats i större proportion än antalet explosioner, men man kan också vara viss om, att minskningen i antalet explosioner berott på, att under det stora industriella uppsving, som inträffade i Tyskland vid slutet af 1880-talet och början af 1890-talet, en mycket stor mängd af de gamla ångpannorna kasserades och utbyttes emot nya. Jag tror således icke, att den skenbara förbättringen kan ensamt tillskrifvas den offentliga ångpannekontrollen. Hvad Frankrike beträffar, kan man knappt säga, att antalet ångpanneexplosioner minskats. Under det att år 1879 inträffade 3,6 explosioner per 10,000 ångpannor årligen, utgjorde antalet under åren 1896—1899 i genomsnitt per år 3,4, alltså en skillnad af endast 0,2 årligen per 10,000 pannor.

Man bör äfven i detta sammanhang tänka på, hvilken olika betydelse ångan har i vårt land mot i dessa länder. I Sverige användes vattenkraft i vida större utsträckning än ångkraft, och bruket af högtryckspannor är betydligt inskränkt i jämförelse med bruket af dessa pannor i andra länder.

Enligt vår sista officiella statistik (för 1904) användes för industriellt behof vattenkraft för tillsammans 273,723 hästkrafter under det ånga användes endast för något öfver 205,943.

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

Då jag således anser denna fråga vara mycket outredd och jag icke kan finna, att utskottet i sin motivering gifvit tillräcklig ledning för upprättande af ett nytt lagförslag i ämnet, anser jag, att Riksdagen icke bör biträda utskottets hemställan, hvarå jag anhåller att få yrka afslag.

Herr Åkerman: I sin kritik öfver utskottets motivering fäste sig den föregående talaren först och främst vid klassindelningen, och han ansåg det vara självklart, att man därvidlag borde ställa sig på en klassindelning efter explosionsfara. Det har ej Kungl. Maj:t i föreliggande lagförslag gjort, och det torde väl knappast kunna sägas, att ångpannors klassificering inom något land uteslutande grundas på explosionsfaran. I alla händelser anser jag för min del den af Kungl. Maj:t föreslagna indelningsgrunden efter explosionseffekten vara vida lämpligare. Explosionskraften är nämligen beroende af pannans ångrum och ångtryck. När en panna med ringa rymd och måttligt ångtryck exploderar, har den ringa explosionseffekt. Det är mycket beklagligt, att skötaren kan gå förlorad, men hvarken den byggnad, i hvilken pannan är inrymd, eller de personer, hvilka för öfrigt vistas i huset, behöfva därför taga någon skada. Däremot, vid explosion af en större ångpanna med högt ångtryck och till följd däraf stor explosionskraft kan ej allenast maskinisten komma att stryka med, utan också hela huset och samtidigt de, som finnas där inne, samt dessutom äfven ett större eller mindre antal människor, som äro i närheten, beroende på, huru tätt befolkad eller besökt trakten är. Det är alltså ingalunda någonting obestridligt, såsom den förste talaren tycktes vilja påstå, att explosionsfaran bör utgöra indelningsgrunden för ångpannors klassificering, utan det finnes nog minst lika stora skäl att i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag därtill använda explosionseffekten.

Då nu emellertid ingen påyrkat lagförslagets antagande, utan frågan i själfva verket endast gäller, om lagförslaget skall blankt afslås eller ställas i förening med en skrifvelse om nytt lagförslag af vida mildare innehåll och där hänsyn tages till de anmärkningar, som utskottet gjort mot det nu föreliggande förslaget, anser jag mig icke behöfva upptaga kammarens tid med att vidare bemöta herr Håkansons kritik af motiveringen.

Dock vill jag något beröra hans anmärkning mot kommerskollegium, då han klandrade kommerskollegium för att vid frågans förberedande behandling icke hafva infordrat upplysningar om huru många ångpannor det finns i landet. Det skulle varit intressant, om den ärade talaren äfven velat lämna någon upplysning om, till hvilka kommerskollegium skulle vändt sig för att få sådana upplysningar. Jag vet icke, hur det skulle låtit sig göra annat än genom en särskild enquête, hvartill kommerkollegium icke hade hvarken makt eller penningmedel. Det synes

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

därför ligga nära till hands, att kommerskollegium i stället begagnade sig af den kännedom, som förelåg i frågan, för att beräkna antalet pannor. Talaren förmenade vidare, att det genom de med ångpannor försedda industriella anläggningarnes multiplicering med 2,5 erhållna antalet ångpannor måste anses vara ett alldeles för lågt tal, då det visat sig, att inom Sveriges två ångpanneföreningar, som anses omfatta endast $^1/_5$ till $^1/_6$ af landets samtliga ångpannor, det i den ena föreningen kommer mellan 5 och 6 pannor på hvarje verk och i den andra mellan 4 och 5. Men, mina herrar, det förhåller sig härmed så, att det framför allt är större industriella anläggningar, som ingått i ångpanneföreningarna, och jag tror, att resultatet skulle blifvit ganska vilseledande, om kommerskollegium grundat sina beräkningar på att det i medeltal vid hvarje verk funnits omkring 5 ångpannor.

Hvad nu den för närvarande verkligt aktuella frågan angår, nämligen huruvida kammaren i enlighet med herr Håkansons reservation skall inskränka sig till blankt afslag eller, såsom utskottet föreslagit, besluta en skrifvelse om ett mildare lagförslag, där hänsyn tages till de anmärkningar, som utskottet gjort, kan jag icke annat än förorda utskottets hemställan. Utskottet har såsom sin åsikt uttalat, att det visserligen icke finner en ångpannelag fullt så nödig nu, som den var, när fråga om en sådans åstadkommande inom Svenska ingenjörsföreningen först uppstod. Såsom skäl härför anfördes inom utskottet framför allt, att det på den tiden här i landet hvarken fanns yrkesinspektion eller ångpanneföreningar, hvilka emellertid, hvar i sin stad, betydligt bidragit till att behofvet af en ångpannelag minskats, men icke förty har utskottet ändock kommit till det resultat, att en ångpannelag är önskvärd. Ja, saken är den, att dessa ångpanneföreningar stå fullständigt fria såsom enskilda inrättningar, och huru utmärkt de hittills fungerat, så är det ju icke alldeles otänkbart, att sådana enskilda inrättningar för ångpanneägares bästa ej alltid skola uteslutande hafva till mål att sträfva efter att inskränka explosioner för att bevara människors lif och lemmar, utan det kan väl åtminstone låta tänka sig, att deras sträfvande en gång företrädesvis skulle kunna komma att gå ut på andra fördelar af ett eller annat slag, och så länge de icke på något sätt kontrolleras af någon statsmakt, får man väl icke alltför mycket lita på deras städse fullt tillfredsställande inflytande uti ifrågavarande hänseende.

Hvad yrkesinspektionen angår, så är det likaledes behöfligt, att den blir närmare bunden vid någon statsmyndighet, än den under nuvarande förhållanden är, ty för närvarande tolkar hvarje yrkesinspektör efter eget hufvud den författning, som är utfärdad, och ehuru han på sätt och vis står under kommerskollegium, kan kollegium dock icke föreskrifva någon enhetlig tolkning. Yrkesinspektörerna sammanträda visserligen en gång om året inför

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

det kommerseråd, som tillika är chef för industribyrån, men han kan icke ålägga enhetlighet i tolkning. En öfvermyndighet öfver yrkesinspektörerna i såväl nyssnämnda som andra syften synes dock vara det minsta man kan fordra, om öfvervakandet af landets alla landångpannor skall kunna i hufvudsak anförtros åt yrkesinspektionen.

Den förste talaren framhöll, att det till och med kan ifrågasättas, huruvida yrkesinspektionen för närvarande ens har fullt laglig befogenhet att sysselsätta sig med ångpannor. Det var för mig en nyhet, och sannolikt har ingen inom utskottet haft kännedom om det af den högt ärade talaren på jönköpingsbänken åberopade förhållandet, ty i annat fall hade det väl under diskussionen kommit fram. Vi hafva inom utskottet delat den allmänna uppfattningen, att yrkesinspektionen nog hade att tillse de ångpannor, som äro förenade med industriella anläggningar, men icke med öfriga ångpannor, och denna uppfattning har synts utskottet så mycket mera berättigad, som, i öfverensstämmelse med hvad redan den förste talaren antydde, cirkulär af inspektörerna utfärdats med föreskrifter rörande ångpannor. Som det nu är ställdt, kunna dock icke yrkesinspektörerna ålägga efterlefnad af sina bestämmelser, utan därtill erfordras Konungens befallningshafvandes medverkan, och då det, såsom kammaren nyss hört, åtminstone finnes en Konungens befallningshafvande, som icke anser lagen gifva stöd för dylikt åläggande beträffande ångpannor, torde herrarna däraf inse, huru mycket mera behöfligt det är, att yrkesinspektörerna få bestämd både rätt och skyldighet att taga befattning med landångpannor.

Det är en dylik utveckling af yrkesinspektionens verksamhet, som herr Perssons m. fl. reservation egentligen afser, men utan att alldeles underkänna ett sådant minimum af en ångpannelag, har utskottet icke velat bestämdt inskränka sig till att tillstyrka Riksdagen att hos Kungl. Maj;t anhålla om endast ett sådant lagbindande af yrkesinspektionens öfvervakande af landångpannorna, utan utskottet har ansett sig böra lämna i Kungl. Maj:ts skön att afgöra, huruvida ett eventuellt nytt lagförslag bör inskränka sig till något dylikt eller såsom i andra länder blifva mera fullständigt och ingripande.

Innan jag slutar, ber jag att med anledning af att våra grannländer hafva ångpannelagar och tre af dem (Tyskland, Norge och Finland) synnerligen stränga sådana få påpeka ett ytterligare skäl, hvarför en ångpannelag äfven i Sverige synes mig behöflig. Fara kan nämligen annars uppstå, att i sagda grannländer utdömda ångpannor kunna komma att leta sig väg hit, liksom händelsen dess värre redan länge varit med i andra länder kasserade fartyg.

Jag beder, herr grefve och talman, att på dessa och andra af utskottet anförda skäl få yrka bifall till utskottets hemställan.

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

Herr Folin: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag ber att helt kort få yttra mig i denna fråga och om min ståndpunkt i densamma, då jag deltagit i utskottets arbeten och är en af reservanterna.

Särskilda utskottet har i sin motivering upptagit tillräckliga skäl för afslag på Kungl. Maj:ts föreliggande förslag till lag angående kontroll af ångpannor, och kan denna motivering sammanfattas i att förslaget är för vidlyftigt, invecklad, detaljeradt, strängt och att dess genomförande för många ångpanneägare skulle blifva alltför dyrbart, men då utskottet medelst skrifvelse velat så att säga återförvisa lagförslaget till Kungl. Maj:t till förnyad behandling, har jag icke kunnat däri instämma. Det kan nämligen starkt betviflas, huruvida en ångpannelag numera är behöflig och om man verkligen skall betunga industri och näringar med en sådan. Utskottet säger på sidan 33: »att det vill ej förneka, att hvad ingenjörsföreningens styrelse i sin ofvanberörda, år 1885 gjorda framställning anförde till stöd för behofvet af dylik lagstiftning kunde *vid berörda tidpunkt* äga giltighet, samt att lagstadgad kontroll af omständigheterna då varit af behofvet påkallad.

Emellertid har sedan dess och under fortgången af arbetet för åstadkommande af lagstiftning i ämnet dels genom statens ingripande, dels ock på enskildt initiativ kontroll å ånpannedriften inom landet i viss mån kommit till stånd.» Utskottet fortsätter med huru sedan dess yrkesinspektion och ångpanneföreningar uppstått samt slutar på sid. 34 med: »Såväl af yrkesinspektörerna meddelade anvisningar som ock af ångpanneföreningarna stadgade föreskrifter hafva säkerligen i ej obetydlig mån verkat till undanröjande af fara vid ångpannedriften i landet.

Med hänsyn till dessa förhållanden torde väl, enligt utskottets åsikt, behofvet af en lagstiftning som den ifrågasatta ej nu vara så kännbart som vid tiden för ingenjörsföreningens omförmälta framställning.»

Det kan väl icke vara mera än en mening om den saken, att utvecklingen på det tekniska området i tillverkning af ångpannor och armatur fortfarande kommer att gå framåt, att upplysningen om ångpannors skötsel kommer att mer och mer blifva föremål för såväl ångpanneägares som eldares omtanke och intresse och att det därför är att hoppas, att ångpannelagen, som nu under 20 år behandlats, med hvarje år som går blifver allt obehöfligare. Skall man under sådana förhållanden verkligen vilja införa en lag, som visserligen från humanitär synpunkt kan försvaras, men för all framtid skulle lägga ett olidligt band på vår industri, ty märk väl, mina herrar, att det ginge nog lätt att införa den föreslagna lagen, men den skulle svårligen, en gång införd, kunna upphäfvas, ty det skulle nog den under tiden bildade staben af högre och lägre besiktningsmän, som genom

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

denna lag finge sin utkomst, omöjliggöra, och dessas antal skulle, i mån af industriens tillväxt, än ytterligare komma att med tiden högst väsentligt ökas.

Den föreslagna lagen tyckes förutsätta, att besiktningsmännen skulle i regel ha andra hufvudsysselsättningar än att besiktiga ångpannor, men hur ställer sig detta i praktiken? Jag tänker det blefve ganska svårt att få ett tillräckligt antal personer, af kommerskollegium f. n. beräknadt till 200 stycken, som skulle vara villiga eller kunna lämna sin ordinarie verksamhet för att resa till en närmare eller längre bort belägen fabrik och krypa in i en het och smutsig ångpanna. Med tiden möjligen vorden något korpulent, skulle han behöfva ett biträde att skicka in, på hvars omdöme han i så fall finge lita. Nej, det skulle nog icke dröja länge, förrän det ansåges behöfligt att få en fast besiktningsmannakår, och därmed gjorde byråkratien sitt intåg på industriens område.

Herr grefve och talman, jag vill icke vara med om att förödmjuka regeringen genom att medelst skrifvelse, så att säga, gifva den baklexa på en sak, som förut varit så länge under utredning och behandling, utan låt oss hellre genom att endast afslå det kungl. lagförslaget tyst förklara, att vi numera icke behöfva någon ångpannelag.

Innan jag slutar, vill jag tillägga, att jag icke talat i egen sak eller intresse, ty själf har jag, jämte det industriella verk jag haft äran förestå, sedan flera år tillhört ångpanneförening, men jag kan icke, utan bekymmer för vår industri och våra näringar, tänka på det tvång och de tvångsutgifter, som skulle onödigt drabba dem, om en ångpannelag kom till stånd.

Jag anhåller få yrka bifall till den af herr Håkanson m. fl. afgifna reservationen.

Herr Håkanson: Utskottets ärade ordförande vände sig mot min kritik af utskottets betänkande i det afseendet, att jag ansåg, att utskottet ej uttalat sig tillräckligt positivt angående klassindelningen. Han sade, att klassindelningen borde ske efter explosionseffekten och icke efter explosionsfaran, ty mot explosionsfaran kan man dock i viss mån få skydd genom att väl skydda huset, där ångpannan är uppställd; och i sådant fall blefve det, om explosion inträffade, endast eldaren, som ginge förlorad, huset stode kvar. Jag ber dock att få erinra den ärade talaren om, att utskottet förklarat sig godkänna de af kommitterade uppställda och af kommerskollegium godkända principerna för denna lagstiftning, där det heter, att kontrollen bör ytterst afse förekommande af människors skadande till lif eller lem till följd af ångpannors exploderande, och jag tror icke, att någon ens tänkt på att lagstifta om, huru man skall skydda sina byggnader.

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

Vidare yttrade den ärade talaren, att det ej vore möjligt att få reda på ångpannornas antal här i landet. Ja, jag tror, att det är mycket enkelt att få reda på detta genom Konungens befallningshafvande, som kan vända sig till kommunerna för att få erforderliga uppgifter. Jag tillåter mig för öfrigt fråga: huru gick man till väga, då man den 1 januari 1887 alldeles på pricken visste, huru många ångpannor det fanns; och man visste icke blott, att det fanns 6,484 stycken, utan man hade till och med kunnat uppgöra en karta, som visade frekvensen af ångpannor på olika orter.

Hvad slutligen beträffar ett af de skäl, som jag anförde för afslag, sade utskottets ordförande, att han icke kunde vara riktigt med därom. Han sade, om jag fattade honom rätt, att jag icke grundade mitt yrkande på hvad som redan gjorts för ångpannekontrollen. Jag instämmer med utskottet i hvad det sagt angående hvad som redan åtgjorts för ångpannekontrollen; hvad jag yttrat är, att här har icke blifvit visadt, att något behof af lagstiftning på detta område förefinnes.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Fränckel: Jag tror, att den föreliggande frågan icke endast bör ses från synpunkten af ångpanneägarnes bästa, utan att man bör se den från alla sidor, innan man går så långt, som reservanterna önska. Jag skall ej tillåta mig att ingå på kritik af själfva lagen, ty utskottet har framhållit så betänkliga brister i det nu föreliggande förslaget, att något antagande af lagen i dess närvarande skick svårligen bör kunna komma i fråga. Men den fråga, som här egentligen nu bör afgöras, är, huruvida vi böra hafva *någon* lag på detta område eller ingen lag alls. Jag tror, att utskottet sett saken fullkomligt riktigt. Utskottet har framhållit angelägenheten af, att om en lag skall komma till stånd, så bör den icke vara på långt när så restriktiv som det nu föreliggande förslaget. Men utskottet har ej underkänt behofvet af en dylik lag. För min del får jag säga, att när denna fråga skall bedömas, får man dock taga hänsyn till, att det ej är olycksfallens antal, som skall afgöra, huruvida en lag skall införas eller ej, utan afgörandet bör vara, huruvida något enda olycksfall genom en sådan lag kan förekommas eller ej.

Jag kan ej vara ense med den förste ärade talaren, att icke de omständigheter, som redan voro normerande för ingenjörsföreningen år 1885, i ännu högre grad böra vara afgörande nu. Det kan ej nekas, att ångtrycket i ångpannorna, i den mån detsamma ökas, allt mer och mer närmar sig säkerhetskoefficienten, och i samma mån stiger också risken för explosion; det vill med andra ord säga, att i samma mån blifva såväl kontroll öfver ångpannornas skötsel som instruktioner för denna ytterst behöfliga, och då få vi väl ej rygga tillbaka för att denna kontroll

Lagförslag angående kontroll å ångpannor. (Forts.)

och dessa instruktioner möjligen komma att medföra några — jag kan ej säga olägenheter, men omständigheter, som man i sådant fall bör underkasta sig. Man behöfver här ej tala om de stora fabriksägarne, som naturligtvis äro angelägna om att deras ångpannor skola hållas bra — och det erkännes ju, att vi i detta afseende här i landet hafva den bästa erfarenhet — utan det är de sämre situerade ångpanneägarne, som böra kontrolleras.

Här föreligger precis samma fråga, som då vi första gången behandlade frågan om införande af yrkesinspektion här i landet. Då voro fabriksägarne samtliga af den åsikten, att man ej kunde tillåta främmande personer att inkomma i fabrikerna, ty därigenom skulle vållas trassel och obehag, och yrkesinspektionen skulle komma att verka i högsta måtto skadligt. Det framhölls emellertid häremot, att denna inspektion vore berättigad med hänsyn till de arbetskrafter, som fabriksägarne använde i sina fabrikslokaler. Denna inspektion blef införd — och huru ställer sig saken nu? Jo, yrkesinspektionen har blifvit en af hela landet omhuldad institution, och man hälsar med glädje de befogade anmärkningar, som yrkesinspektionen gör. Man har lyckats tillföra yrkesinspektionen dugande krafter, och den har i högsta grad gagnat industrien och i synnerhet de arbetskrafter, som användas i industrien. Förhållandet är precis detsamma nu. Man kan införa ångpannekontroll i lagstiftningen utan att gå så långt som det nu föreliggande förslaget, och det är just detta, som utskottet sagt. Utskottet har på samma gång erkänt, att en sådan lag bör införas och att den bör införas utan alltför stora svårigheter för vederbörande.

När man betänker, att denna lagstiftning stått på dagordningen i, jag tror, 40 år — jag påminner mig hafva år 1866 underskrifvit ett kommittébetänkande om kontroll på ångpannor — så vore det betänkligt, om kammaren, då denna fråga, efter så många myndigheters hörande och efter särskilda utskottets yttrande, nu kommit inför kammaren, skulle se denna sak uteslutande från fabriksägarnes synpunkt och säga, att vi behöfva ej någon lag. Att tyda saken så, som en föregående talare gjorde, att man genom att afslå det kungl. förslaget skulle tyst förklara, att vi numera ej behöfva någon ångpannelag, det vill jag för min del ej vara med om, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Håkanson: Jag vill endast påminna därom, att jag yrkat afslag icke endast på den grund, att utskottet ej visat, i hvilken riktning lagstiftningen bör gå, utan också därför, att kostnadsfrågan är betänklig, när det gäller de mindre ångpanneägarne.

Därför bör det företagas en utredning, hvilken utskottet icke begärt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock, af herr *Håkanson*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den af honom m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till herr Håkansons yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad särskilda utskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den af herr Håkanson med flere vid utlåtandet afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 45

Nej — 73.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse mellan talmännen omröstningar jämlikt § 65 riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden nästa onsdag öfver de för sådana omröstningar föreslagna voteringspropositioner, som då vore af båda kamrarne godkända.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial n:o 161, med förslag till åtskilliga stadganden att införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; äfvensom

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till för-

ordning angående understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften, dels ock en med föranledande af propositionen väckt motion.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 12,41 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

STOCKHOLM, O. L. SVANBÄCKS BOKTRYCKERI, 1906.